

РЕЧ УРЕДНИКА

Друга међународна конференција *СмарџАрџ – уметности и наука у примени: „Искусство и визија”* одржана је у Београду у Српској академији наука и уметности 23-25. септембра 2021. године у организацији Факултета примењених уметности Универзитета уметности у Београду, а под покровитељством Одељења уметности САНУ. На конференцији је учествовало 126 аутора из 13 земаља. Након пленарних излагања која су одржали еминентни научници проф. др Рудолф Клајн / Rudolf Klein (Будимпешта) и проф. др Стефано Ридолфи / Stefano Ridolfi (Рим), као и прослављени дизајнер и алумни Факултета примењених уметности Сава Чвек (Бостон), публика је могла да чује излагања учесника подељена у осам тематских области: Историја и теорија примењених уметности, Заштита културног наслеђа, Примењена уметност и дигиталне технологије, Примењена геометрија у уметности, Нови материјали и технологије у примењеној уметности и дизајну, Просторни и обликовни аспекти дизајна, Терминолошки изазови у примењеној уметности, и Едукативни аспекти примењених уметности.

Резултате конференције *СмарџАрџ 2021* на којој је приказано преко 100 саопштења представљају одабрани радови научног и стручног карактера, младих као и вишеструко афирмисаних аутора, које је Уређивачки одбор конференције поделио у две публикације међународног карактера, представљајући овом приликом *Зборник радова са Друге међународне конференције СмарџАрџ* који чини 27 радова из 7 области, који указују на међусобну повезаност науке и уметности, дају допринос њиховом дубљем сагледавању и подстичу дијалог различитих креативних области. Радови иностраних (5) и домаћих (22) аутора су објављени на српском и енглеском језику.

Област Историје примењених уметности и дизајна започиње анализа Рафаелове фреско декорације у Соби пачата у Ватикану којом је аутор Јован Ђорђевић указао на разлике у перцепцији дела примењене уметности у његовом историјском, музејском и виртуелном просторном контексту. Бојана Пашајлић концепције фасада репрезентативних занатско-трговачких здања подизаних од краја 19. до средине 20. века у центру Крагујевца представља као парадигматичне примере интердисциплинарности примењене уметности. Развој мозаика на простору Југославије у 20. веку и пропагандни карактер остварења изведених у том медију после Другог светског рата потврдили су сложеност односа између примењене уметности и политичке идеологије, што је у свом раду истакла Нађа Миливојевић.

Естетика животне средине као најшири референтни оквир сагледавања савремене архитектуре предмет је теоријских опсервација Ирене Кулетин Ђулафић,

док Наталија Шабалина/Natalia Shabalina (Русија) експлицира бифункционалне релације примењених уметности и дизајна из социоантрополошког аспекта. Јижи Турек/Jiří Tourek (Чешка) концепт критичке архитектуре Петера Ајсенмана/Peter Eisenman разматра у корелацији са идејом „кашњења”. Завршницу овог поглавља чине осврти на промене у функцији текстила као уметничког медија током друге половине 20. века (Ива Лековић) и на сценографије Александра Денића као метаслике спектакла (Јована Пикулић).

Други сегмент зборника посвећен је проблемима заштите културног наслеђа. Примена резултата рецентних научнотехнолошких истраживања у конзервацији и рестаурацији уметничких дела и музејских артефаката од полимерних материјала предмет је аналитичке студије Радмиле Дамјановић и групе аутора. Феномен нематеријалне културне баштине Валентина Савић и Нада Секулић сагледавају глобално и локално. Значај фотограметријског метода за очување угроженог градитељског наслеђа потврђује пример куће „Бела мачка” у Пироту експлициран у тексту Настасије Коцић и групе аутора. Најзад, рад Колоније конзерватора, рестауратора и музејских радника при Музеју на отвореном „Старо село” Сирогојно, као узоран пример колаборативне праксе стручњака и научника различитих профила, представљен је у прилогу Александра Тодоровића и групе аутора.

Треће поглавље посвећено је примењеној уметности и дигиталним технологијама. Промене у дизајну музејских изложби у Пољској током последње три деценије и примена дигиталних технологија у том домену предмет су анализе Беате Вавжецке/Beata Wawrzeka (Пољска). Технологије проширене реалности и употреба алата из домена Mixed reality у унапређењу дизајна дигиталних апликација, а консеквентно и многих аспеката човековог живота и деловања, у фокусу су разматрања Ивана Данилова и групе аутора. Текст Милене Јокановић представља вредан допринос истраживању и тумачењу како феномена фото-архива уметника, тако и односа и значења аналогне и дигиталне фотографије у ери нових технологија. Прилог Биљане Јовић и групе аутора посвећен је проблематици биодизајна и експлицира процес током којег цртеж примерка биљне врсте, посредством дигиталних технологија, бива трансформисан у тродимензионални модел урбане инсталације.

Примењена геометрија у уметностима представља проблемски оквир четвртог поглавља. Стела Батаља/Stella Battaglia (Италија) на примеру инсталације *У светлости Данџеа* (2021) експлицира феномен креативне примене геометрије на светлост и сенку. Резултати истраживања везани за естетичку перцепцију и асоцијативну амбиваленост геометријског патерна пиротских ћилима представљени су у раду Биљане Пејић и Бојане Шкорц. Предмет разматрања Софије Ракицић јесу пројекциони системи заступљени у представама архитектонског простора у српском живопису 13. века.

Проблематика петог поглавља везана је за нове материјале и технологије у примењеним уметностима. Биомиметика као стваралачки принцип и императив развоја савременог текстилног дизајна предмет је експликације Арпада Пулаиа и Слободана Мишића. Фокус истраживања Јасмине Поповић и групе аутора усмерен је на технологију добијања провидног дрвета као новог, атрактивног материјала и могућности његове примене у грађевинарству, архитектури, примењеној уметности итд. Бранислава Лазић и аутори образлажу концепт дигиталног, *ink jet* штампања текстила. Марина Коцарева Ранисављев анализира

проблематику имплементације нових технологија у модном дизајну и модној индустрији, указујући истовремено на вишеструке консеквенце тог процеса.

Просторни и обликовни аспекти дизајна представљени су у оквиру шестог поглавља. Оно започиње расправом Алексе Цигановића о трансферу геометријских структура успостављених у архитектури интернационалног стила прве половине 20. века у системолошки и метаархитектонски дискурс друге половине истог столећа. Милена Благојевић (Италија) на примеру ревитализације историјског објекта караван-сараја Галата у Истанбулу експлицира процес прилагођавања архитектонског дизајна савременом добу, обележеном брзим протоком информација и смењивањем догађаја. У прилогу Иване Раловић просторна репрезентација Београда сагледава се кроз „архитектонски документаризам” у филмском стваралаштву Александра Саше Петровића.

Проблемски оквир седмог, завршног поглавља зборника чине едукативни аспекти примењених уметности. Интердисциплинарно сагледавање и тумачење формалних и значењских аспеката костима, тј. одеће фиктивних ликова књижевних дела домаћих аутора 19. и прве половине 20. века, представљају тежиште експликације Драгане Вукићевић. Јелена Матић и Милена Путник разматрају појмове „циркуларни дизајн” и „циркуларна економија” у контексту прогресивних јавних политика у области заштите животне средине, уважавајући специфичности уметничке обликовне праксе. Резултати истраживања локалне дизајн-сцене, уз посебан осврт на затечену ситуацију и могућности унапређења дизајнерске сцене, као и на квалитет образовања у том домену, представљени су у прилогу Јелене Дробац и аутора.

Манифестација *СмартАрт – уметности и наука у примени* је сем поменуте међународне конференције укључила и изложбу у галерији N.O Concept, одржану од 10. до 23. септембра, на којој је приказана симбиоза уметности, дизајна, науке, технологије, са циљем да се пружи простор, контекст и подршка за видљивост истраживачких и иновативних пракси младих аутора, студената и алумнија Факултета примењених уметности, као и стручну екскурзију за учеснике конференције реализовану 25. септембра, на којој је представљено културно историјско наслеђе Србије посетом манастиру Манасија и Краљевском комплексу на Опленцу. Иновативан и квалитативан допринос развоју и афирмацији науке и уметности који промовише СмартАрт подржали су САНУ, Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, Министарство културе и информисања Републике Србије, Културни центар Београда, Музеј савремене уметности и Универзитетска библиотека „Светозар Марковић”, амбасаде Мађарске, Италије и Француске, Француски институт, Мађарски и Италијански културни центар.

Резултати конференције *СмартАрт – уметности и наука у примени* поново су указали на потребу за стварањем платформе за размену сазнања из различитих дисциплина науке и уметности, усмерену ка примењеној уметности, а учешће међународних експерата, неумањено упркос условима пандемије, још једном је потврдило оправданост организације овог међународног догађаја.

Др Милан Просен
Др Данијела Димковић
У Београду, септембар 2022.

EDITORS' FOREWORD

The second international conference SmartArt – Art and Science Applied: “Experience and Vision” was held in Belgrade at the Serbian Academy of Sciences and Arts (SASA) on the 23rd–25th September 2021, organized by the Faculty of Applied Arts of the University of Arts in Belgrade and under the auspices of the SASA’s Department of Art. 126 participants from 13 countries took part in the conference. After the plenary presentations delivered by eminent scientists prof. dr. Rudolf Klein (Budapest) and prof. dr. Stefano Ridolfi (Rome), as well as Sava Čvek (Boston), famous designer and alumni of the Faculty of Applied Arts, the audience attended the conference presentations which were divided into eight thematic fields: History and theory of applied arts, Protection of cultural heritage, Applied art and digital technologies, Applied geometry in arts, New materials and technologies in applied arts and design, Spatial configuration and contextual aspects in design, Terminological challenges in applied arts, and Educational aspects of applied arts.

The results of the SmartArt 2021 conference – within which over 100 scientific, professional and research presentations were delivered by both upcoming as well as established authors – are presented within the two international publications containing conference papers selected by the conference Editorial Board; presenting on this occasion the *Proceedings of the Second International SmartArt Conference*, which consists of 27 papers from 7 fields, which all indicate mutual connection between science and art, and contribute to their deeper understanding, encouraging dialogue between different creative fields. The papers of foreign (5) and domestic (22) authors are written and published in Serbian and English.

The field of History of applied arts and design begins with an analysis of Raphael’s fresco decoration in the Stanza della Segnatura in the Vatican, with which the author Jovan Đorđević pointed out the differences in the perception of the work of applied art in its historical, museum and virtual spatial contexts. Bojana Pašajlić has presented the concepts of the facades of representative craft and trade buildings built from the end of the 19th to the middle of the 20th century in the center of Kragujevac as paradigmatic examples of the interdisciplinary nature of applied art. The development of mosaics in the territory of Yugoslavia in the 20th century and the propaganda character of the works created in that medium after the Second World War confirmed the complexity of the relationship between applied art and political ideology, which Nađa Milivojević has highlighted in her work.

Environmental aesthetics as the broadest frame of reference for viewing contemporary architecture is the subject of theoretical observations by Irena Kuletin Čulafić, while Natalia Shabalina (Russia) explains the bifunctional relations of applied arts and design from a socio-anthropological aspect. Jiří Tourek (Czech Republic)

examines Peter Eisenman's concept of critical architecture in correlation with the idea of "delay". The conclusion of this chapter consists of reviews of the changes in the function of textiles as an artistic medium during the second half of the 20th century (Iva Leković) and the scenography of Aleksandar Denić as a metaimage of the spectacle (Jovana Pikulić).

The second segment of the conference proceedings is dedicated to the problems of cultural heritage protection. The application of the results of recent scientific and technological research in the conservation and restoration of works of art and museum artifacts made of polymer materials is the subject of analytical study by Radmila Damjanović and a group of authors. Valentina Savić and Nada Sekulić look at the phenomenon of intangible cultural heritage globally and locally. The importance of the photogrammetric method for the preservation of endangered architectural heritage is confirmed by the example of the "Bela mačka" house in Pirot explained in the paper written by Nastasija Kocić and the group of authors. Eventually, the results of the work of the Colony of conservators, restorers and museum workers at the open-air museum "Staro selo" Sirogojno as a model example of the collaborative practice of experts and scientists of different profiles is presented in the paper contributed by Aleksandar Todorović and a group of coauthors.

The third chapter of the Proceedings is dedicated to applied art and digital technologies. Changes in the design of museum exhibitions in Poland during the last three decades and the application of digital technologies in that domain are the subject of analysis conducted by Beata Wawrzecka (Poland). Augmented reality technologies and the use of tools from the Mixed reality domain in improving the design of digital applications, and consequently many aspects of human life and action, are the focus of research of Ivan Danilov and the group of coauthors. Milena Jokanović's paper represents a valuable contribution to the research and interpretation of the phenomenon of the artist's photo archive, as well as the relationship and meaning of analog and digital photography in the era of new technologies. The paper written by Biljana Jović and a group of authors is dedicated to the issue of biodesign and explains the process during which a drawing of a specimen of a plant species, through digital technologies, is transformed into a three-dimensional model of an urban installation.

Applied geometry in arts represents the problem framework of the fourth chapter of the Proceedings. Stella Battaglia (Italy), on the example of the installation *Alla Luce di Dante* (2021), explicates the phenomenon of creative application of geometry to light and shadow. The results of research related to the aesthetic perception and associative ambivalence of the geometric pattern of Pirot carpets are presented in the work of Biljana Pejić and Bojana Škorc. The subject of research conducted by Sofija Rakidžić is the projection systems shown in the representations of architectural space in Serbian painting of the 13th century.

The papers of the fifth chapter of the Proceedings are related to new materials and technologies in applied arts. Biomimetics as a creative principle and imperative for the development of contemporary textile design is the subject of the paper written by Arpad Pulai and Slobodan Mišić. The research by Jasmina Popović and the group of coauthors is focused on the technology of obtaining transparent wood as a new, attractive material and the possibility of its application in construction, architecture, applied art, etc. Branislava Lazić and her coauthors explain the concept of digital, ink jet textile printing. Marina Kocareva Ranisavljev analyzes the issue of implementing new technologies in fashion design and the fashion industry, simultaneously pointing out the multiple consequences of that process.

The sixth chapter of the Proceedings deals with spatial configuration and contextual aspects in design. It begins with Aleksa Ciganović's discussion of the transfer of geometric structures established in the international style architecture of the first half of the 20th century into the systemological and metaarchitectural discourse of the second half of the same century. Milena Blagojević (Italy) uses the example of the revitalization of the historic Galata Caravansary in Istanbul to explain the process of adapting architectural design to the modern age, characterized by the rapid flow of information and changing events. In the paper contributed by Ivana Ralović, the spatial representation of Belgrade is viewed through "architectural documentarism" in the filmmaking of Aleksandar Saša Petrović.

The problem framework of the final chapter of the Proceedings includes educational aspects of applied arts. Interdisciplinary observation and interpretation of formal and meaningful aspects of costumes, i.e. clothing of fictitious characters in literary works by local authors of the 19th and first half of the 20th century, represent the focus of the paper written by Dragana Vukićević. Jelena Matić and Milena Putnik analyze the terms "circular design" and "circular economy" in the context of progressive public policies in the field of environmental protection, respecting the specifics of artistic design practice. The results of the research of the local design scene, with a special focus on the current situation and the possibilities of its improvement, as well as on the quality of education in that domain, are presented in the study contributed by Jelena Drobac and her coauthors.

The event SmartArt – Art and Science Applied: "Experience and Vision", in addition to the aforementioned international conference, has also included one exhibition and one excursion. The exhibition was held from September 10th to September 23rd in the N.O Concept gallery, where the symbiosis of art, design, science, technology was shown, with the aim of providing space, context and support for the visibility of research and innovative practices of young authors, students and alumni of the Faculty of Applied Arts. The professional excursion for conference participants was realized on September 25th, within which the cultural and historical heritage of Serbia was presented with a visit to the Manasija Monastery and the Royal Complex on Oplenac. The innovative and qualitative contribution to the development and affirmation of science and art promoted by SmartArt was supported by the SASA, the Ministry of Education, Science and Technological Development of the Republic of Serbia, the Ministry of Culture and Information of the Republic of Serbia, the Cultural Center of Belgrade, the Museum of Contemporary Art and the "Svetozar Marković" University Library, as well as the Hungarian, Italian and French embassies, the French Institute, the Hungarian Institute and the Italian Cultural Center.

The results of the second international conference SmartArt – Art and Science Applied: "Experience and Vision" have pointed out the need to create a platform for the exchange of knowledge from various disciplines and fields of science and art, aimed at applied art, while the participation of international experts – undiminished despite the conditions of the pandemic – have once again confirmed the justification of organizing this international event.

Dr. Milan Prosen
Dr. Danijela Dimković
Belgrade, September 2022